

Kompresszibilis áramlások számítása

Dr. Kristóf Gergely
2008.11.23.

Átalakítjuk az alapegyenleteket

Kontinuitás:
$$\frac{\partial \rho}{\partial t} \frac{da}{d\rho} + u \frac{\partial \rho}{\partial x} \frac{da}{d\rho} + \rho \frac{\partial u}{\partial x} \frac{\gamma-1}{2} \frac{a}{\rho} = 0$$

$$\frac{\partial a}{\partial t} + u \frac{\partial a}{\partial x} + \frac{\gamma-1}{2} \frac{a}{\rho} \frac{\partial u}{\partial x} = 0 \quad (1)$$

Euler-egyenlet:
$$\frac{\partial u}{\partial t} + u \frac{\partial u}{\partial x} + \frac{1}{\rho} \frac{\partial p}{\partial x} \frac{da}{d\rho} \frac{2\gamma}{\gamma-1} \frac{p}{a} = 0$$

$$\frac{\gamma-1}{2} \frac{\partial u}{\partial t} + \frac{\gamma-1}{2} u \frac{\partial u}{\partial x} + a \frac{\partial a}{\partial x} = 0 \quad (2)$$

Egyszerű példa

1D izentrópiás áramlás állandó keresztmetszetű csőben.
Pl: kompresszorok, kipufogók áramlása.

Kontinuitás:
$$\frac{\partial \rho}{\partial t} + \frac{\partial(\rho u)}{\partial x} = 0$$

Euler-egyenlet:
$$\frac{\partial u}{\partial t} + u \frac{\partial u}{\partial x} = -\frac{1}{\rho} \frac{\partial p}{\partial x}$$

Izentrópiás egyenlet:
$$\frac{p}{\rho^\gamma} = \frac{p_0}{\rho_0^\gamma}$$

p_0 és ρ_0 a referencia állapotra adott állandók.
Ismeretlenek p , ρ , u mint x és t függvényei.

$$\frac{\partial a}{\partial t} + u \frac{\partial a}{\partial x} + \frac{\gamma-1}{2} a \frac{\partial u}{\partial x} = 0 \quad (1)$$

$$\frac{\gamma-1}{2} \frac{\partial u}{\partial t} + \frac{\gamma-1}{2} u \frac{\partial u}{\partial x} + a \frac{\partial a}{\partial x} = 0 \quad (2)$$

(1) + (2)
$$\frac{\partial}{\partial t} \left(a + \frac{\gamma-1}{2} u \right) + (u+a) \frac{\partial}{\partial x} \left(a + \frac{\gamma-1}{2} u \right) = 0$$

$$\frac{\partial \alpha}{\partial t} + (u+a) \frac{\partial \alpha}{\partial x} = 0 \quad C_x = dx/dt = u+a \text{ irány mentén: } \alpha = \text{állandó.}$$

(1) - (2)
$$\frac{\partial}{\partial t} \left(a - \frac{\gamma-1}{2} u \right) + (u-a) \frac{\partial}{\partial x} \left(a - \frac{\gamma-1}{2} u \right) = 0$$

$$\frac{\partial \beta}{\partial t} + (u-a) \frac{\partial \beta}{\partial x} = 0 \quad C_x = dx/dt = u-a \text{ irány mentén: } \beta = \text{állandó.}$$

Új mezőváltozót vezetünk be: „a” hangsebesség

Csak egy állapotjelzőt lehet megválasztani. Használjuk állapotjelzőként az „a” hangsebességet és ezzel kiszöböljük ki p -t és ρ -t.
Új mezőváltozóink: u és a ; mindkettő m/s dimenziójú.

$$\frac{p}{\rho^\gamma} = \frac{p_0}{\rho_0^\gamma} \quad a^2 = \left. \frac{\partial p}{\partial \rho} \right|_{s=\text{állandó}} = \gamma \frac{p}{\rho} = \gamma \rho^{\gamma-1} \frac{p}{\rho^\gamma} = \gamma \frac{p_0}{\rho_0^\gamma} \rho^{\gamma-1}$$

$$\ln(p) - \gamma \ln(\rho) = 0 \quad 2 \ln(a) = (\gamma-1) \ln(\rho) + \ln \left(\gamma \frac{p_0}{\rho_0^\gamma} \right)$$

$$\frac{dp}{p} = \gamma \frac{d\rho}{\rho} \quad 2 \frac{da}{a} = (\gamma-1) \frac{d\rho}{\rho}$$

$$\frac{da}{dp} = \frac{\gamma-1}{2\gamma} \frac{a}{p} \quad \frac{da}{d\rho} = \frac{\gamma-1}{2} \frac{a}{\rho}$$

Karakterisztikák

C_x és C_x karakterisztikus irányok, α és β Riemann-féle invariánsok.

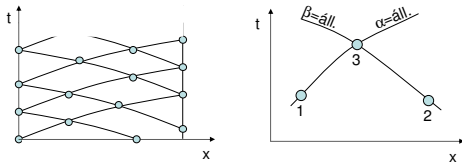
Ha α és β adottak ... abból a és u meghatározható:

$$\left. \begin{aligned} \alpha &= a + \frac{\gamma-1}{2} u \\ \beta &= a - \frac{\gamma-1}{2} u \end{aligned} \right\} \begin{aligned} a &= \frac{\alpha + \beta}{2} \\ u &= \frac{\alpha - \beta}{\gamma-1} \end{aligned}$$

a-ból pedig meghatározható a többi állapotjelző:

$$\left(\frac{a}{a_0} \right)^2 = \frac{T}{T_0} = \left(\frac{p}{p_0} \right)^{\frac{\gamma-1}{\gamma}} = \left(\frac{\rho}{\rho_0} \right)^{\gamma-1}$$

Numerikus megoldás

$$\alpha_3 = \alpha_1 \rightarrow a_3 = \frac{\alpha_3 + \beta_3}{2} \quad u_3 = \frac{\alpha_3 - \beta_3}{\gamma - 1}$$

$$\beta_3 = \beta_2$$

$$x_3 - x_1 = 0.5[(u_3 + a_3) + (u_1 + a_1)](t_3 - t_1) + \alpha(\Delta t^2)$$

$$x_3 - x_2 = 0.5[(u_3 - a_3) + (u_2 - a_2)](t_3 - t_2) + \alpha(\Delta t^2)$$

t_3, x_3 számítható.

Véges térfogatok módszerével

Ugyancsak az előbbi csőáramlás példájára alkalmazzuk.

Kontinuitás: $\frac{\partial \rho}{\partial t} + \frac{\partial \rho u}{\partial x} = 0$

Állapotegyenlet:

Mozgásegyenlet: $\frac{\partial \rho u}{\partial t} + \frac{\partial (\rho u^2 + p)}{\partial x} = 0$

$p = \rho R T$

Energiaegyenlet: $\frac{\partial \rho e}{\partial t} + \frac{\partial (\rho u e + p u)}{\partial x} = 0$

$e = c_v T + \frac{u^2}{2}$

Formális vektorokba rendezhetjük:

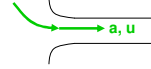
$$\frac{\partial \underline{U}}{\partial t} + \frac{\partial \underline{F}}{\partial x} = \underline{Q}$$

$$\underline{U} = \begin{bmatrix} \rho \\ \rho u \\ \rho e \end{bmatrix} \quad \underline{F} = \begin{bmatrix} \rho u \\ \rho u^2 + p \\ \rho u e + p u \end{bmatrix} \quad \underline{Q} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Peremfeltételek

Beáramlás nyitott csővégen: energiaegyenlet

T_0, p_0, a_0 adottak

$$T_0 = T + \frac{u^2}{2c_p} = \frac{a^2}{\gamma R} + \frac{u^2}{2c_p}$$

$$T_0 = \frac{1}{\gamma R} \left(\frac{\alpha + \beta}{2} \right)^2 + \frac{1}{2c_p} \left(\frac{\alpha - \beta}{\gamma - 1} \right)^2$$

Vagy α , vagy β már adott a belülről kifelé tartó karakterisztika alapján. A másik Riemann-féle invariáns a fenti egyenletből meghatározható

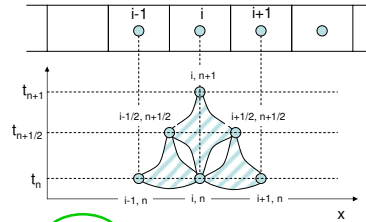
Kiáramlás:

$$a_0 = a = \frac{\alpha + \beta}{2}$$

Zárt csővég:

$$u = 0 \rightarrow \frac{\alpha - \beta}{\gamma - 1} = 0 \rightarrow \alpha = \beta$$

Másodrendű, kétlépéses Lax-Wendroff módszer:

1. lépés

$$\frac{U_{i+1/2}^{n+1/2}}{\Delta t / 2} - \frac{(U_i^n + U_{i+1}^n) / 2 + F_{i+1}^n - F_i^n}{\Delta x} = \frac{Q_i^n + Q_{i+1}^n}{2}$$

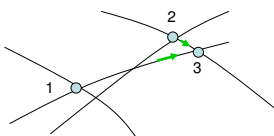
U ismeretében számítható ρ, u, e . Pl: $p = (\rho u) / u$
Az állapotegyenletből számítható p .
Meghatározzuk F és Q értékeit az $n+1/2$ időszinten.

2. lépés

$$\frac{U_i^{n+1} - U_i^n}{\Delta t} + \frac{F_{i+1/2}^{n+1/2} - F_{i-1/2}^{n+1/2}}{\Delta x} = \frac{Q_{i-1/2}^{n+1/2} + Q_{i+1/2}^{n+1/2}}{2}$$

Problémák

- A fizikai folyamattól függően a numerikus háló eldurvulhat.
- Azonos irányba tartó karakterisztikák metszhetik egymást.

Időben előrehaladó explicit séma. Feltételelesen stabilis:

$$\Delta t = \sigma \frac{\Delta x}{a + |u|} \quad \sigma \leq 1$$

A lökéshullámok környezetében erősen oszcillál az eredmény. Korrigálni kell a fluxusokat, vagy mesterséges viszkozitást kell alkalmazni.

Egy hasonló módszer FLUENT-ben: density based solver + explicit time integration. Itt csak a σ értéke állítható be, az időlépést ebből számolja.

Peremfeltételek: A peremeken alkalmazhatunk például karakterisztikákat.